

Çıldır Gölü'ndeki Kerevit (*Astacus leptodactylus* Eschscholtz, 1823) Avcılığının Sosyal, Yapısal Ve Ekonomik Yönden Değerlendirilmesi**

Ahmet KOÇYİĞİT¹ Önder AKSU^{1*}
¹Munzur Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi, Tunceli

**Bu çalışma yüksek lisans öğrencisi Ahmet KOÇYİĞİT'in Munzur Üniversitesi BAP birimi tarafından YLTUB 016-15 numaralı projesi ile desteklenen yüksek lisans tezinden özetlenmiştir.

*Sorumlu Yazar
E-mail: onderaksu@munzur.edu.tr

Özet

Bu çalışma Çıldır Gölü (Ardahan/Kars) kooperatif üyesi balıkçıların sosyo-ekonomik analizinin incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Balıkçıların tamamının bu kooperatiflere üye oldukları ve bunların dışında başka bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıkları belirlenmiştir. Balıkçıların yaşlarının 34 ile 74 arasında değiştiği, %100'ünün evli ve eşlerinin yaşlarının ise 20 ile 70 arasında olduğu tespit edilmiştir. Genellikle %74 oranı ile ilköğretim mezunu oldukları saptanmıştır. Balıkçıların %65.21'i meslekleriyle ilgili özel bir eğitim almıştır. Balıkçıların %17.4'ünün balıkçılık dışında herhangi bir geçim kaynaklarının olmadığı, geriye kalan %82.6'sının ise tarım, hayvancılık veya farklı alanlarda da faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Genellikle 1 adet tekneye sahip oldukları, teknelerin çoğunluğunun 6 m boyunda ve demirden yapılmış oldukları belirlenmiştir. Aile bireylerinin % 43.47'sinin avcılık faaliyetlerine katıldığı görülmüştür. Teknelerin hepsinin mülkiyeti balıkçıların kendisine ait olup, %30.4'ü tekneyi ailelerin yardımı ile aldıklarını bildirmişlerdir. Balıkçıların kerevit avcılığında pinter ve balık avcılığında fanyalı ağları kullandıkları tespit edilmiştir. Balıkçılar AB ve kalkınma ajansı destekleri ile mazot ÖTV indirimlerinden faydalanmadıklarını beyan etmişlerdir. Balıkçıların %56.53'ü balıkçılıktan elde edilen gelirin yeterli olmadığını ve ek iş olarak restaurant işletmeciliğinden %59.3 ile en fazla kazanç elde ettiklerini söylemişlerdir. Çıldır Gölü balıkçıları mesleklerinin ekonomik olarak yetersiz bulsalar dahi, %60.87 orana sahip 14 balıkçının, ek gelir kaynağı, alışkanlık, tutku/ hobi, babadan kalma meslek ve suya yakın olmaları nedenlerinden bir veya bir kaçının içinde barınması nedeni ile bu işi yapmaktan mutlu oldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anket, balıkçılık, Çıldır Gölü, kerevit, sosyo-ekonomik analiz

Social, Structural and Economic Assessment of Crayfish (*Astacus leptodactylus* Eschscholtz, 1823) Hunting in the Çıldır Lake

Abstract

This study was carried out to investigate the socio-economic analysis of fishermen of Çıldır Lake (Ardahan/Kars) cooperative. It has been determined that all fishermen are members of these cooperatives and that they are not members of any other nongovernmental organization. It has been determined that the ages of fishermen vary between 34 and 74, 100% are married and their spouses are between 20 and 70 years old. They were found to be primary school graduates with a rate of 74%. 65.21% of fishermen received a special training on their professions. It was found that 17.4% of fishermen had no sources of income other than fishing, and the remaining 82.6% were active in agriculture, animal husbandry or other fields. It is generally determined that they have 1 boat, the majority of the boats are 6 m in length and made of iron. It was seen that 43.47% of family members participated in hunting activities. Ownership of all of the boats belonged to the fishermen themselves and 30.4% of them were informed that they were receiving them with the help of their boat families. It was found that fishermen used pinters in crayfish hunting and fennel nets in fish hunting. Although Çıldır Lake fishermen's professions are found to be economically inadequate, it has been determined that 14 fishermen with 60.87% of their income are happy to do this job due to their presence in one or more of the reasons for additional income, habit, passion / hobby.

Keywords: Crayfish, Çıldır Lake, fishery, socio-economic analysis, survey).

GİRİŞ

BM tarafından yayınlanan BM DESA raporu "Dünya Nüfus Beklentileri: 2015" Revizyonu'na göre, günümüzdeki 7.3 milyar mevcut dünya nüfusunun, 2030 yılında 8.5 milyar, 2050 yılında 9.7 milyar seviyesine ulaşması beklenmektedir. Yoksul ülkelerdeki aşırı nüfus artışı, yoksulluğun ve eşitsizliğin ortadan kaldırılmasına, açlık ve kötü beslenmeye karşı mücadelenin daha zorlaşmasına neden olmaktadır [1].

Dünya'da açlık ile mücadelede ilerleme devam etmesinin rağmen, hala çok sayıda insan yiyecek bulmakta sıkıntı yaşamakta ve açlık çekmektedir veya aktif ve sağlıklı bir yaşam ihtiyacı için gıda eksikliği sorunlarıyla karşı karşıyadır. Mevcut tahminlere göre, Dünya'da 2014-2016 yılları arasında yaklaşık 795 milyon insan yetersiz beslenmektedir [2]. Su ürünlerinin insan beslenmesindeki yeri tarih öncesi dönemlere kadar uzanmaktadır. İnsanlar son

yıllara kadar balığın besleme değerini bilmeyen tüketiciler durumundaydılar. Besin bileşenlerinin incelenmesi ve besin maddelerinin sağlığını üzerindeki etkisinin bilinmesi ile bugün balık, önemli bir protein kaynağı olarak değerlendirilmektedir [3].

Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada konumunda bulunan Türkiye'nin 8.333 km'lik kıyı şeridi ve 177.714 km uzunluğunda akarsuları bulunmaktadır. Deniz ve iç su kaynaklarımızın toplam yüzey alanı 25 milyon hektar olup, bu rakam ülkemizin toplam tarım alanlarına yakın durumdadır. Ülkemizin bu potansiyeli dikkate alındığında balıkçılık alanlarının etkin kullanılması büyük önem taşımaktadır [4].

Balıkçılık mesleği ile geçimini sağlayan insanların çoğunun sosyal güvencesinin olmadığı yapılan araştırmalarda görülmektedir [5].

Bu çalışmada Çıldır Gölü'nde geçimini balıkçılıktan sağlayan kişilerin sosyoekonomik yapısının incelenmesi amaç edinilmiştir. Araştırma Çıldır Gölü'nde su ürünleri avcılığı yapan ruhsatlı ve kooperatife üye balıkçıları kapsamaktadır. Balıkçılar tekne ve av araçları, balıkçının ve ailesinin sosyoekonomik özellikleri ile balıkçılık faaliyetleri açısından incelenmiştir. Av filosunun fiziki özellikleri ve av sermayesi verilmekte, avcılık faaliyetlerinin ekonomik analizi yapılmaktadır. Ayrıca balıkçılık ile ilgili düşünceleri, balıkçıların karşılaştıkları balıkçılıkla ilgili sorunları ve bu sorunların çözümü için önerileri saptanacaktır. Ayrıca mazotta ÖTV uygulaması ile ilgili bilgiler de çalışmada yer almaktadır. Çalışmada elde edilecek sonuçların sosyoekonomik araştırmaların sayısına bir yenisini ekleyerek kurumsal hafızaya katkı sağlaması aynı zamanda balıkçılık politikalarının oluşturulmasına ve uygulanmasına ışık tutmaktadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma bölgesi, Ardahan ve Kars il sınırları içerisinde, 123 km² Doğu Anadolu Bölgesi alanı ile 'nin en büyük ikinci tatlı su gölü olan Çıldır Gölü'dür. Deniz seviyesinden 1960 m. yükseklikte bulunan gölün en derin noktası 42 m. göl havzası 640 km² dir [6].

Su Ürünleri Kooperatiflerinin, balıkçıların avladığı su ürünleri miktarının detaylı olarak kayıtlarının tutulmaması, tutulan kayıtların ise yanlış olabileceği değerlendirilerek, ekonomik analiz için gerekli olan üretim, masraf, sermaye yapısı, işgücü gibi verilerin başka yöntemlerle topluca elde edilememesinden dolayı, veriler anket yoluyla toplanmıştır. Bunun için, Doğruyol Su Ürünleri Kooperatifi ile, Akçakale Su Ürünleri Kooperatife üye ve aktif balıkçılık yapan kişiler tespit edilerek, balıkçılar ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Anket soruları, ön anket uygulamasında elde edilen veriler ışığında araştırmanın kapsamına uyacak şekilde hazırlanmıştır.

Anket çalışması 06 Nisan 2017 tarihinde bölgede bulunan su ürünleri kooperatifine kayıtlı 45 balıkçıdan 23 faal balıkçı ile gerçekleştirilmiştir. Çıldır Gölü çevresinde ikamet eden, balıkçıların yoğunlukta olduğu Akçakale Köyü'nde 10 balıkçı, Doğruyol Köyü'nde 3 balıkçı, Taşköprü Köyü'nde 3 balıkçı, Çanaksu Köyü'nde 2 balıkçı, Gülyüzü Köyü'nde 2 balıkçı, Eşmepınar Köyü'nde 2 balıkçı ve Gölebakan Köyü'nde 1 balıkçı olmak üzere Su Ürünleri Kooperatifine üye 23 balıkçı anket çalışmasına katılmıştır.

Balıkçılarla ilgili tüm bilgiler anket yoluyla toplanmıştır. Bu amaçla Dartay ve ark. [7]'in, çalışma alanlarında kullandıkları anket formları dikkate alınarak, Çıldır Gölü bölgesinin iklim şartları, bölgesel yapısı ve tahmin edilen sosyo-ekonomik sorunları da değerlendirilerek anket uygulaması yapılmıştır. Hazırlanan ankette sorulan sorular; Çıldır Gölü Bölgesinde balıkçılık faaliyetinde bulunan kişilerin; medeni halleri, balıkçıların yaşı, balıkçılık dışındaki meslekleri, mesleki tecrübeleri, meslekle ilgili memnuniyetleri, balıkçılıkla uğraşan aile fertleri analizi, balıkçılıkla ilgili kişisel gelişimleri, balıkçılığa başlangıçtaki sermaye miktarı, tekne sayıları, tekne uzunlukları, tekne tipleri, tekne yapı malzemeleri, avcılıkta kullandıkları av malzemeleri ve sayıları, yıllık ortalama avladıkları su ürünleri miktarı, banka kredisi veya destek primlerinden faydalanma durumları, su ürünlerinin pazar analizi ve fiyatları, yıllara göre avlanan kerevit ve balık miktarlarının miktarı, balıkçıların sosyal güvencileri, aylık kazançlarının ne kadar olduğu ile ilgili ayrıntılı 50 soruluk bir dizi anket yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Balıkçıların Aile Yapısı, Balıkçıların ve Ailelerinin Eğitim Durumu

Çıldır Gölü'ndeki balıkçıların yaşlarının 34 ile 74 arasında değiştiği ve % 100'ünün evli olduğu tespit eşlerinin yaşlarının 20 ile 70 arasında değiştiği edilmiştir.

Çıldır Gölü balıkçıların eğitim düzeyleri incelendiğinde ilkökul mezunu ile üniversite mezunu arasında değiştiği tespit edilmiştir. En yüksek oranda %74 ile ilköğretim mezunu oldukları saptanmıştır. Balıkçıların eşlerinin eğitim düzeyleri incelendiğinde okur-yazar ile ilköğretim mezunu arasında değiştiği tespit edilmiştir. En yüksek oranda % 83 ile ilköğretim mezunu oldukları belirlenmiştir. Çocukların eğitim düzeyleri incelendiğinde ilköğretim mezunu ile üniversite mezunu arasında değiştiği tespit edilmiştir. En yüksek oranda %50,58 ile ilköğretim mezunu oldukları saptanmıştır.

Balıkçıların, balıkçılıkla ilgili aldıkları eğitim durumları incelenmiş ve eğitimi olmayan balıkçı oranı % 65,21'lik oran ile 15 kişi olduğu tespit edilmiştir. Yetiştiricilik ve avlanma alanlarında seminer olarak düzenlenen eğitimlerde toplam 9 kişi kurs görmüştür.

Balıkçıların Balıkçılık Dışındaki Meslekleri

Çıldır Gölü balıkçıların ekilebilecek arazilerinin azlığı, göl kenarına yakın ikamet etmeleri, balıkçılık mesleğini de ek gelir kaynağı olarak görmüş ve balıkçılığa başlamışlardır. Balıkçıların %17,40'ının balıkçılık dışında herhangi bir geçim kaynaklarının olmadığı saptanmıştır, geriye kalan 19 balıkçının tarım, hayvancılık veya farklı alanlarda da faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Çıldır Gölü balıkçıları, balıkçılıktaki gelirin yetersiz olması nedeni ile farklı meslek gruplarına yönelmiştir. Balıkçıların % 82,60'ı balıkçılık dışı meslek grupları ile de eş zamanlı olarak uğraşmaktadır.

Avlama Filosunun Teknik Fiziksel Özellikleri

Balıkçıların kullandıkları av araçlarının teknik ve fiziksel özellikleri balıkçıların verdiği bilgiler ve gözlemler sonucu incelenmiştir. Avcılıkta kullanılan teknelerin boyları 4,0-8,0 m. arasında değişiklik göstermekte ve %36,36'lık oran ile de 6,0 m. boy uzunluğundaki tekneler çoğunluğu oluşturmaktadır.

Çoğunlukta kullanılan tekneler; fırtınalı havalarda oluşan iki dalga arasındaki mesafenin, teknenin boyunu kapsayacak şekilde uzunluğunun belirlenmesinde etkili olmuştur. En düşük orandaki tekneler ise %3,03 oranı ile 4 m, 4,5 m, 5,75 m, 6,75 m, ve 8,0 m. boydaki tekneler yer almaktadır.

Balıkçıların sahip olduğu tekne sayısı balıkçıların verdiği bilgiler sonucu incelenmiştir. Sahip oldukları tekne sayıları 1 ile 4 arası değişiklik göstermekte ve %78,26'lık oran ile de büyük çoğunluğunun 1 adet teknesinin olduğu tespit edilmiştir. 2 ve 4 tekne sahibi olanların oranı %8,69 iken, 3 tekne sahibinin oranı %4,34 olarak tespit edilmiştir.

Kars bölgesinin kış ayları soğuk ve kar yağışlıdır. Çıldır Gölü kış aylarında yüzey alanının yaklaşık 30 cm ile 1 m arasında buz tutması balıkçıların sahip olduğu teknelerin yapı malzemesini şekillendirmektedir. Teknelerin yapı malzemesinin genel olarak sert malzemeden olmasında iklim şartlarının etkisi büyüktür.

Balıkçıların %57,5'lik oran ile 19 adet teknenin demir malzemeden, %27,2'lik oran ile 9 adet fiberglas teknenin olduğu, %15,1 oran ile de 5 adet ahşap teknenin olduğu tespit edilmiştir.

Karasu Bölgesi deniz balıkçı tekneleri boylarının 6.50 m ile 22.00 m arasında değiştiği görülmektedir. 6.50 ile 8.00 m arasındaki tekneler %60,72 oranı ile çoğunluğu oluşturmaktadır [8]. İznik Gölü'nde gümüş balığı avcılığı faaliyetinde bulunan balıkçıların kullandıkları teknelerin boyları 6.00-9.00 m arasında değişiklik göstermekte ve %43,33 oranı ile 7.00 m boydaki tekneler çoğunluğu oluşturmaktadır [9]. Gökçeada balıkçıların avcılıkta kullanılan tekneleri-

nin boyları 5,0-12,0 metre arasında değişiklik göstermekte ve %50,0'lik oran ile de 6,0-7,9 metre boy uzunluğundaki tekneler çoğunluğu oluşturmaktadır [10]. Bu çalışmada ve diğer yapılan çalışmalarda teknelerin ortalama 6 m civarında olduğu görülmektedir. İç su ve kıyı balıkçılığı yüksek miktarda av yapılan avcılık türü olmadığı için, bu tekne boyu yeterli gelmektedir.

Pinter Ağlarının Sayısı ve Özelliği

Balıkçıların kullandıkları kerevit pinterleri, genel olarak tek venterli olarak tespit edilmiştir. Yıpranan, hasara uğrayan pinter ağlarını maddi yetersizliklerinden dolayı yenileyemedikleri tespit edilmiştir. Az miktarda (10-249 adet) pinter ağma sahip balıkçıların ise pinter ağlarının hasarlı, yırtık olduğu tespit edilmiştir.

Balıkçıların Tayfa Olarak Çalışan Aile Fertleri

Balıkçıların ikinci ve üçüncü iş olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşması, aile fertlerinin bu işlerle meşgul olması, tayfa olarak çalışan balıkçı sayısında azalma meydana gelmiştir.

Balıkçıların, çocuk veya eşlerin tayfa olarak çalıştığı oran %43,47 iken, tek başına balıkçılık yapanların oranı %56,52 olarak tespit edilmiştir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Ailede balıkçılık yapan kişi sayısına baktığımızda %77'sinde aynı ailede 1 veya 2 kişinin balıkçılık yaptığının belirlenmiş olması yeni neslin balıkçılığa fazla ilgi duymadığını göstermektedir [11]. Bu çalışmada ise aile içi bireylerin balıkçılık faaliyetlerine katılma oranı daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni kırsal bir bölgede yaşadıklarından dolayı başka iş imkanlarının olmamasından kaynaklanabilir.

Balıkçıların Finansal Durumu

Çıldır Gölü balıkçıların kullandıkları kredilerin ihtiyaç kredisi kapsamında kullanıldığı tespit edilmiştir, 8 balıkçının kredi kullanmadığı, 7 balıkçının 1 kez ihtiyaç kredisi kullandığı görülmüştür.

Balıkçıların hibe veya destek kredilerinden haberlerinin olmadığı tespit edilmiştir. Balıkçıların destek veya benzeri krediler ile ilgili bilgileri bulunmamaktadır.

Yapılan kapsamlı araştırmada, her iki kooperatif üyesi balıkçıların, devlet desteği olarak mazottaki Özel Tüketim Vergisinden haberlerinin olmadığını, bununla ilgili

Kooperatif Başkanları başta olmak üzere, ilgili kurum veya kuruluşlara müracaatta bulunmadıkları tespit edilmiştir. Bu konu hakkında bilgi beceri ve yeteneklerinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Balıkçılığın Ekonomik Olarak Yeterlilik Durumu

Çıldır Gölü balıkçıları, bölgenin iklim ve arazi şartları da göz önünde bulundurulduğunda, balıkçıların göl etrafındaki belde ve köylerde ikamet etmeleri, balıkçılık mesleğine yönelme eğilimi olduğu saptanmıştır. Bu eğilim balıkçılıktan kazanılan ücretin yetersiz olduğunu gösterse de, ek gelir kaynağı olarak balıkçılığa devam ettikleri saptanmıştır. Balıkçılığın ekonomik olarak yeterlilik durumu, %56,53 orana sahip 13 balıkçı tarafından yeterli, 10 balıkçının ise avladıkları balıklardan elde ettikleri gelirin ekonomik olarak yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.

Çıldır Gölü balıkçıların avladıkları su ürünlerinden elde ettikleri aylık kazanç 250–2.500 TL. arası değişiklik göstermektedir, bu faklılık balıkçıların kullandıkları av araçlarının sayısının (kerevit pinteri, fanyalı ip ağ) az yada çok olması nedeni ile faklılık göstermektedir. Balıkçıların balıkçılık dışında, büyük baş hayvancılık ile uğraşıyor olmaları, ek iş olarak gördükleri balıkçılık mesleği üzerine çok fazla eğilmedikleri aylık kazanç ortalamasında fark edilmektedir.

Çıldır Gölü balıkçıları, tarım veya tarım çalışanı, hayvancılık, kamu çalışanı veya emeklisi, şoför, restaurant işletmecisi gibi balıkçılık dışı mesleklerde de çalışıp ek gelirelde etmektedirler. Balıkçılıktan elde edilen gelirin toplam gelir

içindeki oranı %8,9 civarında kalırken, en fazla gelir %59,3 ile restaurant işletmeciliğinden elde edilmektedir.

Doğruyol ve Akçakale Su Ürünleri Kooperatif bünyesinde balıkçıların stoklamak üzere buzhanelerinin olmamasının ve stoklanmayan balıkların uygun nakliye araçları ile farklı pazar alanlarına nakil edilememesinin satış fiyatı üzerinde büyük etken olduğu gözlenmiştir. Balıkçıların %60,86'sı balıkların satış fiyatlarından memnun olmadıkları, balıklarının daha iyi fiyatlara satılmasını istediklerini ifade etmişlerdir.

Balıkçıların Örgütlenme Durumu

Çıldır İlçesinde, İlçe Tarım Müdürlüğüne kayıtlı iki adet su ürünleri kooperatifi bulunmaktadır. Çıldır Gölü balıkçıları Akçakale ve Doğruyol Su Ürünleri Kooperatifine üyedir. Akçakale Su Ürünleri Kooperatifine kayıtlı 31 üyesinden, sadece 13 üyesi faal olarak balıkçılıkla uğraşmakta, 18 üyesi fahri üye olarak görevini yürütmektedir. Doğruyol Su Ürünleri Kooperatifi'nin kayıtlı 14 üyesi bulunmaktadır ve üyelerin 9'u faal olarak balıkçılıkla uğraşmaktadır ve 4 üyesi fahri üyeliğini sürdürmektedir. Kooperatife kayıtlı balıkçıların, tamamı bağlı olduğu kooperatiften memnun oldukları, ancak kooperatifin denetlenmesinin daha faydalı olacağını kanaati vardır.

Kerevit Avcılığındaki Değişim Durumu

Balıkçıların ifadelerine göre göl faunasına kısa sürede adapte olarak kerevit popülasyonu hızla çoğalmıştır. Balıkçılar yıllara göre kerevit miktarında artma gözlemlemiş, bu artışın başlıca sebebi; gölde kerevit avlayan balıkçıların sabit olması veya zaman zaman azalması, kerevit pinterlerinin pahalı olması nedeni ile balıkçıların pinterleri satın alamamaları, kerevit avcılığının avlanma süresinin 4 ay gibi kısa bir süre ile sınırlandırıp av yasağının gelmesi kerevit popülasyonunu artırmıştır. Kerevit popülasyonunda azalma var diyen % 26,08 orana sahip balıkçıların ise, av yasağı zamanı geldiğinde kullanılmayacak kadar kötü olan kerevit pinterlerinin gölde bırakılması sonucu gölün kirlenmesi ve kerevitlerin hastalığa yakalanması, göl karnında bulunan on dan fazla yerleşkenin evsel atıklarının göle dökülmesi kerevit miktarında azalmaya sebep olmuştur.

Pazarlama

Çıldır Gölü balıkçıları, avladıkları balıkları az olması, nakliye sorunu, faklı pazar alanlarına uzaklık, ve kooperatif bünyesinde su ürünlerini stoklayacak buzhanelerin olmaması nedenleri ile avladıkları ürünleri (balık), Çıldır ilçesinde, buldukları köyde veya kendilerine en yakın köye götürerek satmaktadır. Doğruyol Su Ürünleri Kooperatif Başkanı, Yener Şaran'ın ifadesinde "kooperatife kayıtlı balıkçıların, avladıkları ürünlerini (kerevit ve balık) toplayarak, balıkları Kars İlindeki balıkçılara, kereviti ise Isparta'da bulunan kerevit işleme fabrikasına gönderdiğini ifade etmiştir.

Balıkçılar avladıkları su ürünlerini, farklı pazar alanlarına götürmek yerine, ikamet ettikleri İl, ilçe ve beldelerde satışa sunmaktadır. Bunun sebebi olarak, balıkları bozulmadan saklayabilecek buzhanelerin kooperatif bünyesinde olmaması, su ürünleri nakil araçlarının olmaması, illerin Çıldır Gölüne uzak olması maliyeti yükselttiğinden ürünler faklı pazar alanlarına ulaşmamaktadır. Bu olumsuzluklara rağmen, avlanan kerevitleri kooperatif toplayarak Isparta'daki anlaşmalı kerevit fabrikasına sevki sağlanmaktadır.

Tekirdağ ilinde balıkçıların %55'i komisyonculara, %23'ü konserve fabrikalarına, %12'si kooperatif ve birliklere, %9'u seyyar satıcı ve direkt tüketiciye satış yaptıklarını belirtmişlerdir [12]. Gökçeada balıkçıların yakaladıkları balıkları satış şekillerinin %70,8'i kabızmal aracılığıyla, %29,2'sinin ise perakende olarak satıldığı görülmüştür [10]. Bu çalışmada balıkçıların tamamına yakını pazar sorunu yaşamadıklarını ancak üretim maliyetinin üstünde, istedikleri fiyata ürünlerini satamadıklarını, fiyatın yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Balıkçılarının Mesleği Seçme Nedenleri ve Balıkçılıkla İlgili Görüşleri

Çıldır Gölü balıkçıları, bölgenin uzun ve yoğun kış ayları geçirmesi, ekilebilecek arazilerinin azlığı, kışa bağlı olarak hasattaki düşük verimin etken olması ile beraber, balıkçıların göl kenarına yakın ikamet etmeleri, babadan kalma alışkanlığın olması, balıkçılık mesleğini ek gelir kaynağı olarak görmeleri onları balıkçılığa yöneltmiştir. Balıkçılığı babadan kalma alışkanlık, ek gelir, tutku olduğu için devam ettiren 14 balıkçı olduğu görülmektedir.

Çıldır Gölü balıkçıları mesleklerinin ekonomik olarak yetersiz bulsalar dahi, %60,87 orana sahip 14 balıkçının, ek gelir kaynağı, alışkanlık, tutku/hobi, babadan kalma meslek ve suya yakın olmaları nedenlerinden bir veya bir kaçının içinde barınması nedeni ile bu işi yapmaktan mutlu oldukları saptanmıştır.

Çıldır Gölü balıkçıları aile fertlerinden bazıları tayfa olarak çalışmaktadır, fakat % 73,91 oranla balıkçılık mesleği babalarından sonra devam ettirmek istemedikleri tespit edilmiştir. Baba mesleği olarak balıkçılığı devam ettirmek isteyen balıkçı sayısının 6 olduğu tespit edilmiştir.

İzmir İli balıkçıları %66'sının sadece yalnız balıkçılıkla uğraşmakta, geri kalanları ise balıkçılık dışında başka işler de yaptıkları görülmüştür [13], Bu oran Ege Bölgesi su ürünleri kooperatiflerinde %54,1 [14], İstanbul İli kooperatiflerinde %44,3 [15], Gökçeada balıkçıları %54,2 [10] olduğu görülmüştür. Keban Baraj Gölü'nde kerevit avcılığı yapan balıkçıların tamamı balık avcılığı da yapmaktadır. Balıkçıların yarıya yakın kısmının (%46) balıkçılık dışında herhangi bir geliri bulunmazken, %32'lik kısmının balıkçılığın yanında çiftçilikle de uğraştığı görülmüştür [16]. Mevsimsel av yasakları ve yeterli gelirin elde edilememesi durumunun balıkçıları diğer işleri de yapmaya ittiği görülmektedir.

Balıkçıların Mesleki Tecrübeleri

Balıkçıların mesleki tecrübesinin 15-45 yıl arasında değiştiği ve ortalama 29, 30 yıl olduğu tespit edilmiştir.

Balıkçıların İşlerini Büyütme ile İlgili Düşünceleri

Çıldır Gölü balıkçıları tamamı göl etrafındaki belde ve köylerde ikamet etmektedir. Suya olan yakınlık, balıkçılığın babadan kalma bir alışkanlık olması, tarım alanlarının az olması ve balıkçılığın ek gelir kaynağı olarak görülmesi balıkçılık mesleğine yönelmelerinin başlıca nedenleridir. Balıkçıların ek gelir olarak gördüğü bu mesleklerini kendi imkanları dahilinde yapabildikleri süre kadar devam ettirmek istemektedir.

Çıldır Gölü balıkçıları devlet katkı ve destek primleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları, yüz yüze yapılan anket sonucundan tespit edilmiştir. Kullandıkları av malzemeleri (tekne, fanyalı ip ağ, kerevit pinteri)'nin idamesini sağlayamamanın sıkıntıları içerisinde avcılığa devam etmektedirler. Kullandıkları tekneleri bakım ve onarım masrafları, yıpranan sepetlerinin yenilenmesi için teşvik primlerinin verilmesi ve mazottaki Ö.T.V indiriminin bir an önce sağlanması mesleklerini büyütme yolunda büyük katkı sağlayacaklarını bildirmişlerdir. Balıkçıların %65,22 si işlerinin büyütmeyi düşünürken, %34,78'i ise mevcut şartlarını korumayı ve bu şekilde devam etmeyi istemektedir.

İstanbul balıkçıları ile yapılan bir çalışmada %44,3'ünün işsizlikten, %17,3'ünün aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla, %15,0'inin hobi ve %14,4'ünün de babamesleğinden dolayı balıkçılığı seçtikleri bildirilmiştir [15]. Gökçeada balıkçıları üzerine yapılan çalışmada balıkçılığı seçme nedenleri sorulduğunda %45,8'lik en yüksek oranla deniz kenarında yaşamasından kaynaklandığı görülmüştür [10]. Keban Baraj Gölü balıkçıları balıkçılığı seçme nedenlerinin ise %67 ile işsizlik olarak en yüksek oranda belirlenmiştir [17]. Balıkçılık mesleği seçiminin işsizlik nedeniyle zorunlu bir durum haline geldiği, bu çalışmada ve diğer çalışmalarda

ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Balıkçıların avladığı su ürünleri arasında bulunan alabalığın (Salma turutta capius) özel bit tür olması ve koruma altına altında bulundurulması gerektiği halde, bu türün balıkçılar tarafından avlanılmaması gerektiğinin anlatılması için gerekli çalışmaların başlaması önem arz etmektedir.

Bölgede bulunan iki kooperatife üye alan, faal halde balıkçılığı yürüten 23 balıkçının kooperatif memnuniyetleri %100 olarak tespit edilirken, meslekteki memnuniyetlerinin %60'lık bir oranda kalması dikkat çekici bir bulgu olarak karşımıza çıkmıştır.

Kooperatife üye aktif balıkçıların, işlerini büyütme-yi hedeflerken, kullandıkları teknelerin bakım ve onarım masraflarını, yıpranan sepetlerinin yenilenmesi için teşvik primlerinin verilmesi ve mazottaki Ö.T.V indiriminin bir an önce sağlanması mesleklerini büyütme yolunda büyük katkı sağlayacakları tespit edilmiştir. Bunun için gerekli müracaatların nasıl yapılacağı anlatılması ve balıkçıların bilinçlendirilmesi için gerekli çalışmaların başlaması önem arz etmektedir.

Çıldır Gölü üzerinde 'Can 1 HES' ve 'Çıldır HES' olmak üzere toplam 2 adet Hidro Elektrik Santrali (HES) bulunmaktadır. Bu santrallerin elektrik üretimi maksadı ile Çıldır Gölünden zaman zaman su çekildiği, çekilme neticesinde balık üreme alanlarının azalmasına ve popülasyonun yok olmasına sebep olmaktadır. Bu durumun önlenmesi göl faunasının korunmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] URL-2,2015. <http://www.un.org/en/development/desa/news/population/2015-report.html>. United Nations, 26 mayıs 2017.
- [2] URL-2, 2015. <http://www.fao.org/3/a-i4646e.pdf>. Food and Agriculture Organisation of the United Nations, The State of Food Insecurity in the World. Meeting the 2015 international hunger targets: taking stock of uneven progress. 26 mayıs 2017.
- [3] Turan, H., Kaya, Y., Sönmez, G., 2006. Balık etinin besin değeri ve insan sağlığındaki yeri. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 23(3): 505-508.
- [4] Karadal, E., 2014. Akdeniz Bölgesi (Türkiye) sahil şeridi deniz balıkçılığının sosyoekonomik durumu. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu, 65 s
- [5] Yağlıoğlu, D., 2013. Akçakoca (Batı Karadeniz) balıkçılığı ve balıkçıların sosyoekonomik analizi. Ormanlık Dergisi, 9(1): 35-42
- [6] Uluataş, N. 2011. Çıldır Gölü. 1. Çıldır Gölü Çalıştay, Ardahan, 21-22 Haziran 2011
- [7] Dartay, M., Duman, E., Duman, M., Ateşşahin, T., 2009. Keban Dam Lake, Pertek, socio-economic condition, fisherman cooperative. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 26(2): 135-138.
- [8] Uzmanoğlu, S., Soylu, M., 2006. Karasu (Sakarya) Bölgesi deniz balıkçıları sosyoekonomik yapısı. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 23(3): 515-518.
- [9] Doğan, K., 2009. İznik Gölü (Bursa) gümüş balığı avcılığı yapan tekne sahibi balıkçıların sosyoekonomik analizi. Journal of FisheriesSciences.com., 3(1): 58-67.
- [10] Doğan, K., Gönülal, O., 2011. Gökçeada (Ege Denizi) balıkçılığı ve balıkçıların sosyoekonomik yapısı. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, 2(5): 57-69
- [11] Özbek, G., 2014. Doğu Karadeniz Bölgesi (Türkiye) sahil şeridi deniz balıkçılığının sosyo-ekonomik durumu. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu, 83 s.

[12] Güngör, G., Özen, S.Ş., Güngör, H., 2007. Marmara Denizi balıkçılığının sosyoekonomik yapısı ve deniz ürünleri pazarlaması: Tekirdağ İli sahil şeridi örneği. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4(3): 311-325

[13] Ünal, V., Tokaç, A., Z. Tosunoğlu., Akyol, O., Özbilgin, H., Göncüoğlu, H., 2008. İzmir ili su ürünleri kooperatifleri ve sorunları, Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları VII. Ulusal Kongresi. Türkiye Kıyıları 08 Kongresi Bildiriler Kitabı 27-30 Mayıs, Ankara, L. Balas (Editör), 377-385

[14] Ünal, V., Göncüoğlu, H., Yercan, M., 2009. Ege kıyıları su ürünleri kooperatifleri. Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği Yayınları, Ankara, 131 s.

[15] Doğan, K., 2010. İstanbul su ürünleri kooperatifleri ve ortaklarının sosyo-ekonomik analizi. Journal of FisheriesSciences.com., 4(4): 318-328.

[16] Demirel, F., Yüksel, F., 2013. Keban Baraj Gölü kerevit avcılığının sosyo-ekonomik yapısı. Bilim ve Gençlik Dergisi, 1(2):13-23.

[17] Dartay, M., Canpolat, İ., 2017. Keban Baraj Gölü (Elazığ/Türkiye) su ürünleri kooperatiflerine ortak balıkçıların sosyo-ekonomik yapısı. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 34(1):41-46.